

РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри кінезіології та фізкультурно-спортивної реабілітації
Національного університету фізичного виховання і спорту України,
доктора наук з фізичного виховання і спорту,
доцента Гончарової Наталії Миколаївни
на дисертаційну роботу Муса Джаміль Салім Алсарайрех
«Професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх фахівців творчих
спеціальностей у процесі фізичного виховання», подану на здобуття ступеня
доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт
(01 Освіта/Педагогіка)

Актуальність обраної теми. Професійна діяльність людини охоплює значну частину її життєдіяльності, зміст якої висуває специфічні вимоги до фізичних, психологічних якостей людини, потребує формування прикладних умінь та навичок, необхідного рівня працездатності та адаптації організму працівника до умов виробничої діяльності. Забезпечення високого рівня працездатності людини в процесі професійної діяльності, з позиції формування необхідного рівня рухових вмінь, навичок та збереження психологічного здоров'я, потребує системного впливу у напрямку професійно-прикладної фізичної підготовки, починаючи з навчання у закладах вищої освіти. Особливо це актуальне питання в процесі підготовки студентів, майбутня професійна діяльність яких супроводжуються виконанням одноманітних рухових дій з довгим збереженням статичного положення тіла, а саме майбутні фахівці творчих спеціальностей. Виходячи з аналізу науково-методичної літератури науковцями розглядається широкий спектр питань професійно-прикладної фізичної підготовки студентської молоді, натомість маловивченими залишаються питання професійно-прикладної фізичної підготовки майбутні фахівці творчих спеціальностей.

Враховуючи обмежену кількість наукових даних стосовно професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців творчих спеціальностей, щодо формування їх професійно-значущих рухових якостей, вважаємо тематику дисертаційної роботи Муса Джаміль Салім Алсарайрех своєчасною та актуальною.

Зв'язок з науковими планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016-2020 рр., згідно з темою кафедри психології і педагогіки 2.19 «Технології психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності» (номер державної реєстрації 0116U001627) та плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021-2025 рр. 2.9 «Мобілізація особистісного ресурсу суб'єктів спортивної діяльності засобами психолого-педагогічного супроводу» (номер державної реєстрації 0121U108290). Роль автора, як співвиконавця, полягає в обґрунтуванні та розробці програми професійно-прикладної фізичної підготовки для майбутніх дизайнерів, яка впливає на ефективне формування професійно-значущих рухових якостей.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність отриманих результатів підтверджується достатньою кількістю учасників дослідження, обраною методикою організації педагогічного експерименту. Отримані дисертантом наукові положення та висновки підтверджені шляхом математичної обробки та статистичного аналізу матеріалів дослідження, що забезпечує їх обґрунтованість і достовірність.

Результати дисертаційної роботи мають об'єктивний характер, спираються на достатню кількість дослідницького матеріалу, отриманого завдяки використанню комплексу інформативних методів дослідження, що відповідають поставленій меті та завданням дисертаційного дослідження. Отримані показники обчислені з використанням методів математичної статистики. Позитивної оцінки заслуговує оформлення результатів дослідження, варто відзначити логіку викладу та послідовність виконання наукового пошуку. Висновки впливають зі змісту дисертаційної роботи, їх об'єктивність і новизна не викликають сумніву. Дисертація характеризується глибоким розкриттям досліджуваної проблеми, самостійністю у підходах до їх висвітлення.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертантом

Вперше: встановлені теоретичні передумови можливості вдосконалення професійно значимих психофізіологічних властивостей та рухових якостей студенток з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності (дизайн) в процесі фізичного виховання; обґрунтований склад засобів професійно-прикладної фізичної підготовки для майбутніх спеціалістів-дизайнерів; експериментально обґрунтована ефективність впливу програми з фізичного виховання із професійною спрямованістю на оптимізацію психофізіологічних показників студенток-дизайнерів; доведено, що заняття за експериментальною програмою, впливаючи на мотиваційно-емоційну сферу студенток, орієнтують їх на прояв більшої фізичної активності і самостійності, збільшують інтерес і потребу у фізкультурно-спортивній діяльності.

Розширено та доповнено наукові дані про: професійно значимі рухові якості та психофізіологічні властивості для студенток творчих професій; шкалу оцінювання психофізіологічних властивостей студенток творчих професій; вплив академічних занять фізичним вихованням на загальну і професійно-прикладну фізичну підготовленість студенток університетів; організаційні та змістовні аспекти професійно-прикладної фізичної підготовки студенток, які навчаються за спеціальністю “Дизайн”.

Подальшого розвитку набули: теоретико-методичні засади організації освітнього простору з фізичного виховання, питання контролю і оцінювання ефективності фізичного виховання студенток ЗВО з позиції комплексного підходу.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що отримані результати дослідження сприяють підвищенню рівня загальної фізичної підготовленості, а також рівня розвитку професійно-значущих рухових якостей та психофізіологічних властивостей студенток, які навчаються за фахом «Дизайн», шляхом оптимізації процесу фізичного виховання, відповідно до сучасних вимог, що пред’являються до майбутньої професійної діяльності.

Основні теоретичні положення дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Київського національного університету технологій та дизайну, що підтверджено відповідними актами впровадження. Зокрема у формі програми практичних занять з професійною спрямованістю, яка ґрунтується на оптимізації психофізіологічних показників студенток-дизайнерів на заняттях з дисципліни «Фізичне виховання» (акт впровадження від 10.01.2022) та лекційного матеріалу «Планування та організація практичних занять з професійно-прикладної фізичної підготовки» з дисципліни «Теорія та методика фізичної культури» для студентів, які здобувають вищу освіту ступеня бакалавра за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт (акт впровадження від 10.01.2022).

Оцінка змісту дисертації та її основних положень.

Дисертаційна робота представлена на 231 сторінках тексту комп'ютерного набору державною мовою, з урахуванням сучасних вимог до оформлення дисертаційних робіт. Вона складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних літературних джерел та додатків. Список використаних джерел містить 293 найменування, серед яких 115 – іноземні автори.

У вступі дисертаційної роботи автор обґрунтовує актуальність теми дослідження з урахуванням накопиченого досвіду науковців. Надана інформація щодо відповідності тематики дисертаційного дослідження науковим планам, темам. Сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет та методи наукового дослідження; визначено наукову та практичну значущість виконаної дисертаційної роботи; приведено дані щодо особистого внеску здобувача, апробацію та впровадження отриманих результатів; наводяться відомості щодо публікацій автора, структури та обсягу дисертаційної роботи.

У першому розділі дисертаційної роботи «Проблеми методичного забезпечення та спрямованості занять з розвитку професійних рухових якостей та психофізіологічних властивостей студентів творчих спеціальностей в процесі фізичного виховання» систематизовано дані науково-методичної літератури та провідного досвіду щодо професійно-прикладної фізичної підготовки

студентської молоді з акцентом на особливості майбутньої професійної діяльності студентів творчих спеціальностей.

Автором надано характеристику професіограми та професійно значущим якостям дизайнера, як представника творчих спеціальностей. Проаналізовано інформацію щодо вікових психофізіологічних особливостей контингенту студентів-дизайнерів. Систематизовано особливості розвитку спеціальних фізичних якостей студентів творчих професій на заняттях з професійно-прикладної фізичної підготовки та специфіку розвиток професійно значущих рухових умінь і навичок у студентів-дизайнерів.

Проведений аналіз літературних джерел дозволив зробити висновки про те, що сучасний стан вищої освіти в Україні потребує нових підходів до забезпечення належного рівня фізичного статусу майбутніх фахівців і оволодіння ними засад професійно-прикладної фізичної підготовки, запровадження заходів значної переорієнтації, як цільової спрямованості професійної освіти, так і оптимізації форм, засобів і методів навчання.

За висновками автора важливим є вивчення особливостей умов професійної діяльності майбутніх працівників та визначення відповідно до цього змісту професійно-прикладної фізичної підготовки, відокремлення професійно важливих психофізіологічних якостей і властивостей особистості, визначення рівня розвитку цих якостей за допомогою спеціальних тестів, розробка інноваційної програми для розвитку цих якостей не на шкоду загальній фізичній підготовці з урахуванням мотивів і потреб студентів. Основну увагу автор приділяє підготовці фахівців, майбутня професія яких пов'язана з малорухомою діяльністю, серед яких професія дизайнера.

Тому метою дисертаційної роботи здобувача стало розробка програми професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців творчих спеціальностей, щодо формування професійно-значущих рухових якостей.

Виходячи зі змісту першого розділу, слід звернути увагу на детальний аналіз робіт вітчизняних та закордонних вчених з обраного напрямку дисертаційного дослідження. Якість проведеного аналізу дозволила досягти

такого рівня наукових узагальнень, який носить об'єктивний характер. Цінну складову частину роботи становить ретельно підібрана до дисертаційної роботи бібліографія. Список використаних джерел складається з 293 найменування, серед яких 115 – іноземні.

У другому розділі автором охарактеризовано питання методичного забезпечення процесу наукового дослідження та організації дослідження.

Здобувачем детально представлено опис методів дослідження, надано інформацію стосовно контингенту, бази проведення дослідження та проведено опис основних етапів науково-дослідної роботи. Дисертантом логічно застосовані методи дослідження, що дозволило провести комплексне пізнання предмету дослідження. Застосування теоретичних методів дослідження автором сприяло систематизації та всебічному аналізу наукової інформації за темою дослідження, відокремленню ключових положень майбутнього наукового пошуку, а комплекс емпіричних методів дослідження став основою для обґрунтування, розробки та перевірки ефективності програми професійно-прикладної фізичної підготовки для майбутніх фахівців творчих спеціальностей.

Для вирішення поставлених завдань дисертаційного дослідження і тим самим досягнення його основної мети автором використано наступні методи дослідження, які є сучасними, взаємодоповнюючими та валідними: аналіз науково-методичної літератури; педагогічне спостереження; визначення антропометричних індексів; оцінювання рівня фізичного розвитку; тестування рівня фізичної підготовленості; оцінювання функціонального стану студенток; тестування психофізіологічних властивостей; тестування професійно значущих рухових якостей; методи математичної статистики.

У третьому розділі для створення уявлення про динаміки і рівня розвитку професійно значущих рухових якостей та психофізіологічних властивостей, здоров'я і фізичного стану та рівня фізичної підготовленості студенток-дизайнерів 1-4 курсів, як подальшої основи розробки програми професійно-прикладної фізичної підготовки студенток, автором було проведено констатувальний педагогічний експеримент за участю 250 студенток. Окрім

цього для характеристики професійної діяльності дизайнера було проведено дослідження за участю професійних дизайнерів інтер'єру і середовища, що виконують замовлення з розробки дизайн-проекту ресторану в культурно-досуговому центрі, проекту оформлення ландшафту в парковій зоні (n=51), що дозволило автору проаналізувати зміст рухового і психомоторного компонентів в професійній діяльності сучасних дизайнерів.

Багатокомпонентний аналіз показників здоров'я, фізичного стану, фізичної підготовленості, професійно значущих рухових якостей, проведений здобувачем з позиції розгляду динаміки показників в процесі навчання у закладі вищої освіти дозволив здобувачеві визначити наявну негативну тенденцію їх зниження. Так, рівень розвитку кінестетичних, реагувальних, орієнтаційних якостей, здатності до збереження рівноваги знижується в процесі навчання у закладі вищої освіти з 1 до 4 курсу в середньому на 18 %; тенденція погіршення значень була характерна також для всіх показників, що характеризують стан серцево-судинної та дихальної систем.

Здобувачем констатовано, що лише 14 % дівчат не мають відхилень в стані здоров'я в межах вікових норм та за усіма показниками фізичної підготовленості (рівень розвитку сили, швидкості, витривалості), в зіставленні з віковими нормами, параметри студенток-дизайнерів знаходяться в межах «нижче середнього рівня». Дані висновки здобувача підтверджують результати загальної тенденції зниження рівня фізичного здоров'я та підготовленості, що представлена у науковій літературі останніх років.

Проведений автором аналіз показників професійної майстерності доводить їх покращення зі збільшення терміну навчання у закладі вищої освіти. За даними автора покращилась успішність за професійними предметами: живопис і композиція, покращали до 4 курсу результати художнього тестування, підвищилася точність відтворення заданого малюнка, але необхідно відмітити і зниження до 4 курсу показників розподілу уваги, обсягу механічного запам'ятовування, швидкості виконання завдання.

Ключовими положеннями проведеного констатувального експерименту стало: розпочинати педагогічну дію з першого курсу навчання в ЗВО, оскільки

зниження рівня розвитку рухових якостей, деяких професійних умінь, фізичної підготовленості і здоров'я спостерігається вже на 1 курсі; застосовувати фізичні вправи, які спрямовані на вдосконалення професійно значущих психофізіологічних властивостей студенток-дизайнерів, оскільки саме вони стримують підвищення інтенсивності занять, але сприяють підвищенню рівня розвитку практично усіх рухових якостей. Що було враховано автором під час визначення ключових положень програми професійно-прикладної фізичної обраного контингенту.

У четвертому розділі на основі аналізу теоретичних положень інших авторів та результатів власних експериментальних досліджень здобувач запропонував програму з фізичного виховання для студенток дизайнерів із зосередженням уваги на професійно-прикладній фізичній підготовці майбутніх дизайнерів, з перерозподілом заданих обсягів навантаження за програмою на користь професійно значущих фізичних якостей і психофізіологічних властивостей.

Серед професійно значущих рухових якостей та психофізіологічних властивостей на які потрібно звертати особливу увагу у програмі впливу автор відокремив: точне відтворення, диференціювання, відмірювання і оцінювання просторових, часових і силових параметрів рухів; швидке реагування і орієнтація у просторі, швидка перебудова рухової діяльності, вестибулярна стійкість. Означені якості були визначені в процесі констатувального експерименту.

Згідно з розробленим на навчальний рік планом роботи, зміст занять передбачав використання різних комбінацій відібраних засобів професійно-прикладної фізичної підготовки. Експериментальна методика представлена такими блоками: блоки вправ на розвиток кінестетичних якостей (24 %); блоки вправ на розвиток орієнтаційних якостей (12 %); блоки вправ на розвиток реагуювальних якостей (40 %); блоки вправ на розвиток диференційних якостей (24 %).

Запропонований авторській підхід до професійно-прикладної фізичної підготовки здобувачем було апробовано із залученням студенток 1 курсу

Київського національного університету технологій і дизайну, із формуванням трьох експериментальних (ЕГ₁, ЕГ₂, ЕГ₃) і однієї контрольної групи.

В процесі проведення педагогічного експерименту здобувачем було з'ясовано вплив програм фізичного виховання з різним співвідношенням засобів загальної фізичної підготовки і професійно-прикладної фізичної підготовки, а саме було проведено збільшення засобів професійно-прикладної фізичної підготовки до 25%, 50%, 75%.

Здобувачем з'ясовано, що збільшення обсягу засобів професійно-прикладної фізичної підготовки не призводить до достовірного погіршення показників загальної фізичної підготовленості студенток, тоді як професійно значимі показники фізичної підготовленості та психофізіологічні показники статистично достовірно покращуються. Результати аналізу програм засвідчують найбільшу ефективність запровадження в програмі фізичного виховання 50 % засобів професійно-прикладної фізичної підготовки, що підтверджується статистично достовірним поліпшенням 60 % показників загальної фізичної підготовки у студенток експериментальної групи та 95 % поліпшенням психофізіологічних показників.

Підсумовуючи результати експериментальних досліджень автором сформувано висновок про те, що для оптимізації навчального процесу і поліпшення рівня розвитку професійно значущих фізичних якостей і функціонального стану систем організму, необхідних для успішної роботи майбутньому дизайнерові, необхідно до занять з фізичного виховання цілеспрямовано включати професійно-прикладну фізичну підготовку у обсязі 50 %.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» систематизовано результати дисертаційного дослідження у логічному порівнянні наукових результатів науково-методичної літератури та результатів власних досліджень, що дозволило окреслити їх теоретичну та практичну значущість, розкрити дискусійні питання, запропонувати інноваційні шляхи їх вирішення. Здобувачем продемонстровано вміння логічно аналізувати, узагальнювати та порівнювати власні результати з роботами інших авторів.

Результатом плідної роботи здобувача стало розкриття наукових положень на трьох рівнях новизни: ті, які набули подальшого розвитку, підтвердили і доповнили наявні та абсолютно нові наукові дані.

Теоретичні положення проаналізовані автором та сформульовані власні, що ґрунтуються на значному емпіричному досвіді, склали основу загальних висновків по дисертаційній роботі. Представлені загальні висновки, що узгоджуються із даними основних розділів роботи, дозволяють прослідкувати ступінь виконання поставлених завдань та мети дисертаційної роботи.

Роботу завершують практичні рекомендації в яких сформульовані основні напрями вдосконалення навчального процесу з фізичного виховання для студенток творчих професій. Дисертаційна робота також містить додатки та список використаних джерел.

Узагальнюючи зміст дисертаційної роботи, слід звернути увагу на логічну, чітку побудову. Цілком прослідковується шляхи вирішення поставлених завдань та досягнення мети дисертаційної роботи. Викладення матеріалу дисертаційної роботи є науковим, чітким, лаконічним. Термінологічний апарат дослідження є загальноновизнаним, стиль викладення результатів теоретичних і практичних досліджень, нових наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність їх сприйняття та використання. Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Основні результати проведеного дисертаційного дослідження представлено у наукових журналах, матеріалах науково-практичних конференціях міжнародного та всеукраїнського рівня. Серед опублікованих наукових робіт автора є одноосібні та за участю співавторів. Особистий внесок здобувача у спільно опублікованих наукових працях полягає у визначенні напрямку дослідження, аналізі спеціальної літератури за темою дослідження, його організації та проведенні, статистичному аналізі та інтерпретації отриманих результатів, підготовці матеріалів до друку.

Результатом роботи автора по представленню результатів наукового дослідження є 9 наукових публікацій: 4 статті у наукових виданнях внесених до переліку наукових фахових видань України; 4 публікації апробаційного характеру; 1 публікація додатково відображає наукові результати дисертації.

Представлені публікації в достатній мірі відображають отримані результати дисертаційного дослідження.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

В цілому, суттєвих зауважень до змісту та оформлення дисертаційної роботи Муса Джаміль Салім Алсарайрех немає. Серед незначних недоліків слід відмітити:

1. У вступі дисертаційної роботи, під час висвітлення актуальності теми дослідження, автору слід було більше уваги приділити розгляду досвіду професійно-прикладної фізичної підготовки студентів закордоном.

2. На нашу думку, під час опису авторської програми формування професійно значущих рухових якостей майбутніх фахівців творчих спеціальностей, слід було надати більш детальну інформацію щодо методів, засобів, принципів її функціонування. Також надати її характеристику у висновках до четвертого розділу.

3. У тексті роботи зустрічаються поодинокі стилістичні та орфографічні помилки.

Ці зауваження не носять принципового характеру та не зменшують наукову та практичну цінність роботи.

При рецензуванні дисертаційної роботи виникло також декілька запитань:

1. У третьому розділі дисертаційної роботи Вами проводилась оцінка фізичної підготовленості студенток, майбутніх дизайнерів. Виникає питання як само визначався добір тестів та яка була система їх оцінки? Чому Вами не проводилось оцінювання координаційних здібностей та гнучкості?

2. Ви пропонуєте запроваджувати, в межах розробленої програми з фізичного виховання, контроль рівня розвитку професійно значущих рухових якостей та психофізіологічних властивостей студенток дизайнерів, опишіть

більш детально зміст даного контролю, методику його проведення. Чи є можливість його застосування для представників інших спеціальностей?

Загальний висновок. Дисертаційна робота Муси Джаміля Саліма Алсарайреха на тему «Професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх фахівців творчих спеціальностей у процесі фізичного виховання», є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, характеризується новим підходом і практичною цінністю, відповідає спеціальності 017 Фізична культура і спорт, вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019), вимогам освітньо-наукової програми, яку успішно завершив здобувач, вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Муса Джаміль Салім Алсарайрех заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

доцент кафедри кінезіології та фізкультурно-спортивної реабілітації

Національного університету фізичного виховання і спорту України,
д.фіз.вих., доцент

Н. М. Гончарова

підпис Гончарової Н.М. засвідчую

Підписи: Гончарова Н.М. та Машеренкова Г.С.

Вчений секретар Національного університету фізичного виховання і спорту України

Г. С. Машеренкова